

ONA TILINI O'QITISHNING O'RGATISH USHLUBLARI VA STRATEGIYALARI

Dinara Bekpolatova Ong'arbay qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika institutining Turkiy tillar fakulteti talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.8216613>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-July 2023 yil
Ma'qullandi: 28-July 2023 yil
Nashr qilindi: 31-July 2023 yil

KEY WORDS

fonematik ong, kontekst orqali o'rgatish, multimedia, audiofayllar, videoqo'lanmalar, immersion yondashuv, qidiruv, strategiya va tamoyillarning kombinatsiyasi

ABSTRACT

Ona tilini o'rganish ikkinchi tilni o'zlashtirishda qo'llaniladigan o'qitish usullaridan farq qiladigan o'ziga xos o'qitish texnikasi va usullarini talab qiladi. Ona tilini o'rgatishning samarali usullari tilni qadrlashni tarbiyalash va bolaning til ko'nikmalarida mustahkam poydevor yaratishdan boshlanishi kerak.

Ona tilini o'rgatishdagi muhim qadamlardan biri o'quvchilarning fonematik ongini shakllantirishdir. Ushbu yondashuvda o'qituvchilar talabalarni tilda mavjud bo'lgan individual tovushlar bilan tanishtiradilar. Misol uchun, ingliz tilida "pat" so'zidagi "P" harfi "pot" so'zidan farq qiladi. O'quvchilarni alohida tovushlar va ularni ifodalovchi belgilar bilan tanishtirish orqali o'qituvchilar o'z o'quvchilarining til asoslarini mustahkamlaydi.

O'qitishning yana bir samarali usuli bu tilni kontekst orqali o'rgatishdir. Kontekst orqali o'qitish sinf, uy xo'jaligi yoki jamoa kontekstlaridan real hayotiy misollardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Masalan, o'qituvchi o'quvchini meva va sabzavotlarning nomlari bilan tanishtirishi mumkin, keyin ularga har birining namunalarni tatib ko'rish uchun taklif qilishi mumkin. Ushbu yondashuv orqali talabalar yangi lug'at so'zlari va ifodalangan tushunchalarni samaraliroq eslab qolishlari mumkin.

O'qituvchilar o'quvchilarga ona tilini o'rganishga yordam berish uchun o'yinlar va audio materiallardan ham foydalanishlari mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalar qiziqarli mashg'ulotlar bilan shug'ullanganda yaxshiroq o'rganadilar. So'zli boshqotirmalar, xotira o'yinlari va taxmin qilish o'yinlari kabi o'yinlar o'quv jarayonini osonlashtirishning ajoyib usuli hisoblanadi. Audio materiallar, xususan bolalar qofiyalari, qo'shiqlar va audio kitoblar ham foydali. Ular talabalarga sinfdan uzoqda bo'lsa ham tinglash va gapirish qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi.

Nihoyat, ona tilini o'rgatishda ijobiy mustahkamlashdan foydalanish zarur. Talabalarga konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etish ularning rivojlanishining kalitidir va ishonchni mustahkamlashga yordam beradi. Bundan tashqari, ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhiti talabalarni darsda qatnashishga va faolroq ishtirok etishga undaydi.

Ona tilini o'rgatishda qo'llaniladigan asosiy strategiyalardan biri immersion yondashuv bo'lib, u bolalarni og'zaki muloqot, madaniyat va adabiyot orqali til muhiti bilan tanishtirishni o'z ichiga oladi. Ushbu uslub bolalarni real hayotdagi kontekst va vaziyatlar orqali yozish va tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga undaydi. Bundan tashqari, ushbu yondashuv talabalarga o'z tezligida va stresssiz muhitda o'rganish imkonini beradi.

Ona tilini o'qitishda qo'llaniladigan yana bir asosiy usul - bu qidiruv bo'lib, o'qituvchilar bosqichma-bosqich ko'rsatmalar va yo'l-yo'riqlar orqali o'quvchilarga yordam beradi. Ushbu yondashuv, ayniqsa, tilning asosiy tushunchalarini aniq tushuna olmaydigan kurashayotgan talabalar uchun foydalidir.

Videolar, qo'shiqlar va o'yinlar kabi multimedia materiallaridan foydalanish ham o'quv jarayonini interaktiv, qiziqarli va hayajonli qilish orqali ona tilini o'rganishni kuchaytirishi mumkin. Ushbu strategiya, shuningdek, talabalarga o'zlarining madaniy merosi bilan bog'lanishga yordam beradi va ularning tillari uchun faxrlanish va minnatdorchilik tuyg'usini rivojlantirishga yordam beradi.

Qaysi o'qitish usuli eng samarali ekanligi so'ralganda, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, eng yaxshi yondashuv turli strategiya va tamoyillarning kombinatsiyasi hisoblanadi. Turli xil o'qitish usullaridan foydalanish turli xil ta'lim uslublarini qamrab oladi va bu o'quvchilarga jarayondan zavqlangan holda zarur ko'nikma va bilimlarni olish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ona tilini o'rgatishning samarali usullari va strategiyalari til ko'nikmalarini o'quvchilarning kundalik faoliyatiga integratsiyalashuviga yordam berishi kerak. Tilni o'zlashtirishni qo'llab-quvvatlash va yaxshilash uchun bir nechta o'qitish usullaridan, jumladan, immersion, iskala va multimedia resurslaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. O'quvchining ona tilining mustahkam poydevori akademik va shaxsiy o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi hamda madaniy va lingvistik merosni saqlashga yordam beradi. Ona tilini o'rgatish juda qiyin bo'lishi mumkin, ammo natijasi yaxshi. O'qituvchilar o'z o'quvchilarining kognitiv rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi samarali o'qitish usullari va strategiyalarini ishlab chiqish uchun ataylab harakat qilishlari kerak. Shunday qilib, ular talabalarining butun ta'lim davomida va undan keyingi davrda tilni o'zlashtirishlari uchun mustahkam poydevor yaratadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Ona tili. Adabiyot. O'zbek tili (ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun). Toshkent. "Sharq" nashriyot-matbaa konserni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risidagi Qonuni".
3. 2020-y 23-sentabr
4. Karima Qosimova, Safo Matchonov, Xolida G'ulomova, Sharofat Yo'ldosheva, Sharoljon Sariyev "Ona tilini o'qitish metodikasi" Toshkent «Nosir» nashriyoti. 2009
5. A.G'ulomov, M.Qodirov, M.Ernazarova, va boshq. Ona tili o'qitish metodikasi. -T.: «Fan va texnologiya», 2012